

Oponentský posudek

magisterské práce studentky Bc. Dany Kroupové „Vztah Já-Ty u Martina Bubera a jeho radikalizace u Emmanuela Lévinase“.

Cílem předkládané práce je „přiblížit myšlenkový svět Martina Bubera a Emmanuela Lévinase“ (s.14) a naznačit podstatné rysy vybraných aspektů jejich filozofie. Zejména se pak zaměřit na zkoumání příčin asymetrie Lévinasova vztahu k Druhému a na praktický dopad tohoto vztahu vzhledem k osobnímu vyhoření, či posoudit, zda některý z těchto dvou myslitelů je pro nás lepším zdrojem inspirace. K těmto cílům pisatelka směřuje na 81 stránkách s četným poznámkovým aparátem, opírajícím se o bibliografii obsahující anglické, německé a francouzské primární i sekundární zdroje. Struktura práce se odvíjí od stručného seznámení čtenáře s myšlenkovými vlivy, jež mohly ovlivnit oba tyto představitele židovského personalismu. Pokračuje představením základů jejich filosofického myšlení, které na pozadí klíčových spisů (Já a Ty a Totalita a nekonečno) dále rozvíjí za účelem popisu specifik jejich pojetí osobního vztahu k druhému. Oba myslitelé jsou v závěrečné kapitole 7 porovnání a jejich pojetí vztahu k druhému je dokresleného úvahou z praxe. Práce prozrazuje převažující zájem autorky o Lévinase (např. kritika Bubera v závěru práce čerpá výhradně z Lévinase, zatímco kritika Lévinase je vedena z více stran – srov. odst. 7.2. a 7.4.). Tento důraz je namísto, uvědomíme-li si, že jedním z cílů práce je popsat radikalizaci Lévinasova vztahu k Druhému právě ve srovnání s Buberem. Právě toto radikální pojetí bývá také problematizováno z pohledu praxe.

Z hlediska zvolené metody i obsahu předkládaná práce naplňuje stanovené cíle. Autorka pracuje s literaturou způsobem odpovídajícím povaze náročného tématu. V textu je třeba pominout občasná překlepy (namátkou např. anotace, s.12, citace na s. 67 k pozn.270, nejednotné psaní slova „atheismus“ na s.49, pozn.165,189, s.67, pozn.278), chybějící či nadbytečnou interpunkci (např. s.13, s. 25, pozn.56, s.47), nekonsistentní psaní kapitálek u jmen autorů (např. pozn.37,81,82,207,208 ...) nebo slova Bible (s.16, pozn.17), či stylistické nedostatky v jinak čtivém textu (např. použití „anglismů“ na s.64,81). Některá souvětí jsou příliš komplikovaná (např. s.20,21,78 k pozn. 320) s řadou odkazů do poznámkového aparátu. Místy se autorka opakuje (zejména s.33,22). Zásadní problém shledávám ve způsobu citace, kdy např. v pozn.44 na s.93 je odkaz na Rosenzweigovy sebrané spisy, přitom však jde o neúplnou citaci B.Caspera. Za obecný nešvar považuji časté odkazy v poznámkovém aparátu na bibliografický zdroj bez uvedení důvodu tohoto odkazu i v případech, kdy nejede o přesnou citaci (např. pozn. 45,46). Zpravidla čtenář v textu najde přepis odkazované věty s jiným slovosledem, někdy téměř doslovnou citaci bez uvozovek (s.35 před odkazem na pozn.103). Jindy ale odkaz na zdroj citace je nadbytečně uveden v poznámce slovíčkem „srov.“ (pozn.159). V seznamu literatury chybí např. Casper a Lacroix. Navzdory vzorku těchto přehmatů je zjevné, že se autorka snažila i formální stránce této jinak precizně působící práce dostát.

K obsahové a související metodické stránce práce považuji za důležité zmínit, že:

1. Autorka v úvodu naznačuje, že jedním z důvodů srovnání obou myslitelů je inspirace pomáhající profese jejich pojetím osobního vztahu. Tento motiv jak kdyby se však v práci samotné ztratil a objevil se až v jejím závěru (s.80,81) stručnými odkazy na téma zodpovědnost či nasycení potřebného, jež nejsou důsledněji provázány s předchozími filosoficky náročnými analýzami Bubeora a Lévinase. Tento nedostatek je patrný i z váhavého zdůvodnění nevýrazné odpovědi autorky na otázku, který z filosofů je hodný následování (s.81). Oba jsou považováni za stejně následování hodné, aniž by výše v textu specifikované rozdíly byly důsledněji vysvětleny, rozvedeny i s ohledem na dopad na praxi,

jak bylo avizováno v úvodu. Vnucuje se proto otázka, zda práci hodnotit jako hermeneuticky zajímavý příspěvek k filosofickému porozumění Buberovi a Lévinasovi, či jako inspiraci pro zkvalitnění pastoračního či pomáhajícího vztahu. Je třeba ocenit, že navzdory zaměření oboru, v němž je práce psána, autorka sleduje první z naznačených možností jako podstatnou, ovšem na úkor rezerv v rozpracování možnosti druhé.

2. Autorku lze pochválit za zohlednění řady relevantních interpretací, ze kterých v práci na rozlišení vztahu k druhému čerpá. Někde to ale práci uškodí, neboť je v ní věnováno **málo prostoru pro autentickou** konsistentní práci s primárním (a někdy i sekundárním) textem. Spíše se čtenář musí opírat o závěry citovaných autorů (např. Ferreira, s. 72), mnohdy nedostatečně odůvodněných či pro samu tezi nerelevantních (např. pozn. 302). Autorčiny postřehy se ztrácí za názory interpretů (např. kap.6.2. a 6.3); spíše by získaly na váze doložením příslušnou citací z primárního textu (např. tvrzení, že si Lévinas „bezesporu“ protirečí“ na s. 68, nebo pozn.303), či autorčinou poctivou interpretací. Tento postup by ji snáze vedl k vidění praktických dopadů zkoumaných myšlenek v pomáhající praxi. Potřebný prostor pro odůvodňování svých závěrů by autorka mohla získat vynecháním informací, u nichž není zcela jasné, jak je autorka interpretuje a jaký mají přínos pro další argumentaci (např. pozn.46, citace na s.30, citát z pozn.79 by zasloužil vysvětlení, či odst. 3.4. týkající se role času na s.32).

3. Výše míněný problém se bohužel promítá i do někdy **nedostatečně vymezené autentické interpretace důležitých pojmů a souvislostí**. Např. zpočátku nekritické přebírání způsobu odlišení Buberova pojetí vztahu Lévinasova odkazem na „etické“ v případě Lévinase (např. s. 62, pozn.246) prozrazuje, že se zde opomíjí možnost rozpracovat Buberovu taxonomii vztahů Já-Ty a Já – Ono v kontextu „etického“ vztahu k druhému, což v závěru autorka naznačuje bez dalšího vysvětlení. Autorku by to přimělo i k důslednějším posouzení dopadu těchto interpretací do pomáhající praxe, např. právě „syndrom vyhoření“. I ten by si však zasloužil stručné představení, aby se mohly jeho příčiny snáze setkat s analýzou našich myslitelů. V podobném smyslu lze považovat i autorčino tvrzení, že „láska k Druhému...“ je v centru Lévinasovy a Buberovy filosofie (s.14), za nešťastně zevšeobecňující. Bez alespoň stručného vymezení způsobu práce s tímto pojmem si autorka snižuje vypovídací hodnotu svých závěrů. V určitém smyslu s tímto závěrem nelze souhlasit (viz např. pozn.15). Podobný nedostatek sledávám v užití pojmu transcendentní a transcendentální (s. 11). Setkáváme se i dále s pojmy, jež nejsou zcela zřejmé a smysl jejich užití není odůvodněn (např. „... přesahující conatus bytí v Heideggerovském významu“ na s.41). Přitom objasnění například klíčového pojmu “totalita” v kontextu vztahu k druhému je čtenáři upřeno, přestože právě skrze něj by bylo možno zajímavě osvětlit např. syndrom vyhoření v pomáhající praxi.

Závěr: Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji zámku **B-velmi dobře**.

K diskusi navrhuji (a) zvážit Buberovo varování, že „člověk začíná u sebe, ale nesmí skončit u sebe, nebýt sebou (v onom vztahu) tolik zaměstnán“ (s.72) jako východisko pro kritiku Lévinasova pojetí vztahu k Druhému. Vysvětlit, (b) proč by Lévinasova fenomenologie nedovolovala používat příklady vdov a sirotek pro zdůvodnění zodpovědnosti za druhého? Pokud ne, co to vypovídá o významu Lévinasovy radikalizace vztahu k Druhému pro pomáhající praxi? Zdůvodněte, proč (c) setkání s tváří vyžaduje asymetrický vztah: je to kvůli Jinakosti Druhého, nebo kvůli tomu, že Druhý je manifestací transcendence, ve které se zjevuje Bůh (s.64)?